

УДК 336.71

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/1-80-34>Артем'єва О. О.
Гордієнко Т. В.

Університет державної фіскальної служби України

ДЕПОЗИТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У статті розглянуто депозитні операції, які відіграють особливу роль у банківській системі України, завдяки яким банкам вдається сформувати найбільш стабільну частину ресурсної бази. Наведено дефініції понять «депозит» і «вклад» із погляду нормативно-правових актів України, позицій українських та закордонних учених. Досліджено і проаналізовано функціонування депозитного ринку України за допомогою порівняння макроекономічних показників. Розглянуто чинники впливу депозитного ринку на розвиток економіки, проаналізовано динаміку рівня змін депозитних ставок за вкладками в Україні та країнах Європейського Союзу. Визначено головні чинники, що впливають на довіру вкладників до банківської системи, а також наведено рейтинги банків за різними критеріями. Проаналізовано особливості функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та запропоновано альтернативні депозитним вкладкам варіанти інструментів.

Ключові слова: депозит (вклад), депозити фізичних та юридичних осіб, банківські ресурси, індекс ставок, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, депозитний сейф, банківські метали, депозитний сертифікат.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку формування ресурсної бази банків має велике значення для їх ефективної діяльності. Наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів дає змогу здійснювати активні операції з метою отримання максимального рівня прибутку.

Одними з ключових та базових функцій банків є залучення грошових коштів фізичних і юридичних осіб у вклади, розміщення зазначених коштів від свого імені і за свій рахунок, а також відкриття та ведення банківських рахунків фізичних і юридичних осіб.

Особливу роль у виконанні цих функцій відіграють депозитні операції. Їх роль і значення полягають у тому, що переважна частина ресурсів банку формується не за рахунок власних, а за рахунок залучених коштів. Тому від того, наскільки ефективно організована в банку дана ділянка роботи та точно сформовані стратегія й тактика проведення депозитних операцій, залежить не тільки фінансове, а й економічне (передусім конкурентне) становище банку на ринку банківських продуктів та послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль депозитних операцій у діяльності банків висвітлюється в багатьох роботах вітчизняних і зарубіжних учених. Великий внесок у розроблення даних питань зробили такі науковці, як: О.В. Васюренко, Л.О. Примостка, А.М. Герасимович, Н.А. Лунякова, Н.І. Волкова, В.В. Коваленко, А. Мороз, А. Шкляр, Е. Шульц, Б. Райзберг, П. Роуз, Н. Уолл.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження стану депозитного ринку України в період здійснення трансформаційних процесів банківської системи та виявлення чинників, на які необхідно звернути увагу банківським установам для оптимізації своєї діяльності у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. У період трансформації банківської системи України з метою її інтеграції у світовий простір банки шукають найбільш оптимальний варіант для формування банківських ресурсів. Строкові вклади становлять найбільшу частку банківських ресурсів, але через нестабільну економіку України підвищується ступінь недовіри вкладників і грошові ресурси населення знаходяться поза межами банківського сектору, які могли б бути розміщені в банках України.

Банківські ресурси з погляду джерел утворення поділяються на дві великі групи: власні ресурси банку і зобов'язання. Структуру банківських ресурсів зображено на рис. 1 [1, с. 84].

Для дослідження стану депозитного ринку України насамперед необхідно з'ясувати сутність понять «депозит» і «вклад», визначити основні дефініції, пов'язані з ними. Слід відзначити, що сьогодні не існує однозначної позиції щодо визначення депозитних ресурсів банку, а основні дискусії між науковцями та практиками точаться навколо трактування термінів «депозит» і «вклад». Вчені, які досліджували сутність депозитів, характеризують депозит як гроші або грошові кошти, що надані банку під певний відсоток на зберігання (табл. 1).

Для узагальнення поняття «депозит» варто виходити з тих класифікаційних ознак, які можуть допомогти розкрити сутність цієї категорії. До них потрібно віднести:

- зв'язок між грошовими коштами, отриманими клієнтом, та їхньою частиною, яка буде внесена на депозит;
- мету укладення депозиту;
- кількість пропозицій на депозитному ринку [1, с. 39].

Формування ресурсної бази банків особливо важливо за умов тотального скорочення кількості фінансових установ. Варто зазначити, що кількість діючих банків із кожним роком зменшується. Станом на 01.01.2015 в Україні налічувалося 163 банки, але до кінця року їх кількість зменшилася до 117, а станом на 01.12.2019 кількість банків становить 75 одиниць. Таким чином, за останні чотири роки число банків в Україні зменшилося більше ніж у два рази. «Ощадбанк» є лідером за кількістю підрозділів із 2 980 відділеннями, а «ПриватБанк» із кількістю 2 108 відділень займає друге місце. Багато підрозділів мають такі банки, як «Райффайзен Банк Аваль» – 504 відділення і «Укрсиббанк» – 315 відділень [16].

Для того щоб оцінити ризики, що пов'язані з формуванням строкових вкладів клієнтам (як компаніям, так і фізичним особам), слід мати певні орієнтири. У табл. 2 наведено процентні ставки депозитів різних банків України. За останні роки можемо помітити тенденцію до зниження ставок за депозитами як у національній, так і в іноземній валюті.

За результатами рейтингу найкращі депозитні програми пропонують такі банки, як «ПриватБанк», «Ощадбанк», «Укресімбанк», «Альфа-банк». Із банківського ринку масово зникають депозити з правом поповнення та можливістю дострокового розірвання. Отже, депозитний ринок прямує у бік спрощення, за якого залишиться лише два види депозитів: строкові без права зняття та ощадні з вільним рухом коштів [15].

У низці європейських країн депозит у банку надає своєму власникові і додаткові переваги: можливість отримати більш дешеву страховку або взяти кредит. Латвійські банки навіть пропонують своїм вкладникам допомогу в отриманні посвідки на проживання у цій країні терміном на п'ять років. Щоправда, тільки для тих з них, хто розмістив значні суми (від 300 тис євро) на тривалий термін (п'ять років і більше) [23].

Наведемо ставки по депозитах у деяких банках країн Європейського Союзу (табл. 3).

Рис. 1. Структура банківських ресурсів

Джерело: складено авторами на основі [1]

Із наведеної табл. 3 видно, що серед аналізованих зарубіжних банків Естонія залишається на першій позиції, пропонуючи вкладникам вигідні відсоткові ставки.

Таблиця 1

Сутність термінів «вклад» і «депозит» різними авторами

Джерело	Сутність поняття
Законодавство України та нормативно-правові акти	
ЗУ «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [2]	Вклад (депозит) – кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які залучені банком від вкладника (або які надійшли для вкладника) на умовах договору банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або шляхом видачі іменного депозитного сертифіката, включаючи нараховані відсотки на такі кошти.
ЗУ «Про банки і банківську діяльність» [3]	Вклад (депозит) – це кошти в готівковій або безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їхніх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.
Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами [4]	Вклад (депозит) – це грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті або банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.
Вітчизняні	
О. Васюренко [5]	Депозит – гроші, передані в банк їхнім власником для зберігання, які залежно від умов зберігання числяться на тому чи іншому банківському рахунку.
В. Стельмах [6]	Депозит (вклад) – грошові суми чи цінні папери, передані фізичними та юридичними особами, банківськими установами для зберігання на певних умовах.
С. Фролов [7]	Депозит – грошові кошти чи цінні папери (акція, облігація), що вносяться для зберігання в кредитні установи (банк, ощадкаса). Вклад – грошові кошти населення, підприємств та організацій, що внесені для зберігання в банки на певних умовах.
М. Савлук [8]	Депозит (вклад) – це грошові кошти в національній та іноземній валюті, що передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на певних умовах.
С. Мочерний [9]	Банківські депозити – грошові засоби, які вносять у банк у вигляді вкладів, за які банк виплачує відсотки. Вклад – грошові кошти, внесені на зберігання в банк або інші фінансові установи. Депозит – гроші або цінні папери, внесені до кредитних установ (банків, ощадних інститутів) на зберігання підприємствами, організаціями та громадянами.
Зарубіжні	
А. Грязнова [10]	Банківські депозити (вклади) – грошові ресурси клієнтів у банках у формі вкладів за домовленостями та угодами. Вклад – це грошові ресурси фізичних осіб, що розміщені на рахунках у комерційних банках на певних умовах. Депозит – вклад у банки, грошові ресурси, що розміщені на зберігання в банку від імені фізичних та юридичних осіб на договірній основі.
Б. Райзберг [11]	Банківські депозити – внески, грошові кошти, що вносяться в банки у вигляді вкладів, за якими банк виплачує проценти. Вклади – грошові кошти, що вносяться на зберігання в банк чи іншу фінансову установу.
П. Роуз [12]	Депозити – фінансові вимоги до банку з боку підприємств, приватних осіб та державних установ.
Н. Уолл [13]	Банківський депозит – суми, що розміщені в банку його клієнтами.

Джерело: згруповано авторами

Таблиця 2

Процентні ставки депозитів банків України станом на 2020 р. (без права дострокового зняття)

№ з/п	Банк	У гривнях на 3 міс., %	У гривнях на 6 міс., %	У гривнях на 12 міс., %	У доларах на 3 міс., %	У доларах на 6 міс., %	У доларах на 12 міс., %
1.	ПриватБанк	12,35	13,55	14,47	1,50	1,76	2,01
2.	Ощадбанк	12,86	13,55	13,92	2,00	2,26	2,78
3.	Укресімбанк	12,80	13,05	13,05	1,00	1,50	2,20
4.	Альфа-банк	14,50	15,00	14,50	2,00	2,00	2,25
5.	Райффайзен Банк Аваль	10,00	11,50	12,55	0,01	0,01	0,01
6.	Укргазбанк	12,00	13,00	13,14	1,75	2,00	2,75
7.	ПУМБ	14,00	14,40	14,40	1,10	1,40	1,60
8.	Креді Агріколь Банк	13,00	15,00	13,00	0,01	0,01	0,01
9.	Південний	15,50	16,00	16,00	2,00	2,50	3,00
10.	ОТП банк	13,00	13,60	13,35	0,25	0,25	0,25

Джерело: побудовано авторами на основі [14]

Таблиця 3

Ставки по депозитах у країнах Європейського Союзу на червень 2019 р.

Країна	Банк	Ставка % / термін
Латвія	Nordea Banka	1,6 в нац. валюті / 5 років 0,6 річних в євро / 5 років
	Swedbank	0,05 річних в євро / 5 років
Литва	Siauli Bankas	0,6 річних в євро / 5 років
Естонія	Marfin Pank Eesti	3,5 річних в євро / 3 років
	Bigbank	0,8 – 1 річних в євро / 5 років
	Eesti Krediidipank	1,1 річних в євро / 10 років
Чехія	Рольовні spořitelna	0,9 – 1,3 в нац. валюті / 1 рік
	ČSOB	0,9 – 1,3 в нац. валюті / 1 рік
Польща	Bank Pekao	2,5 в нац. валюті / 1 рік
	Citi Handlowy	0,1 в нац. валюті / 1 рік 0,05 річних в євро / 1 рік
Угорщина	MKB Bank	0,01 в нац. валюті / 1 рік
	KDB Bank	0,03 в нац. валюті / 1 рік

Джерело: побудовано авторами на основі [14]

Але у закордонних депозитів є один істотний недолік: процентна ставка. Для більшості українців 1–2% річних, пропоновані в багатьох західних банках, здаються несуттєвими, а про 14–15% річних за депозитом, звичайні для України, європейці навіть не мріють (щоправда, у Росії процентні ставки в деяких банках за вкладками в рублях перевищують 11% річних, але ситуація з надійністю таких установ наближена до української). Окрім того, умови дострокового зняття депозитів у європейських банках суворіші: існує не тільки ймовірність утратити нараховані відсотки, а й сплатити штраф за дострокове розірвання. Також залежно від держави і без того невисокий процентний дохід може оподатковуватися. Наприклад, у Латвії банк відразу утримує з нарахованих відсотків 10% податку на приріст капіталу [23].

Далі проаналізуємо відсоткові ставки по депозитах у банках України. (табл. 4). Для того щоб розрахувати процентну ставку по внесках, треба враховувати термін і валюту вкладу. Щоб депозит був прибутковим, значення має не тільки підвищена процентна ставка, а й можливість регулярного поповнення. Це передбачено для депозитів із невеликою прибутковістю, а вклади з високою процентною ставкою зазвичай поповнювати не можна.

О. Білан, головний економіст Dragon Capital, зазначила, що якщо не буде зовнішніх ризиків і Україна залишиться в програмі з МВФ, НБУ продовжить швидко знижувати облікову ставку. Цілком можливо, що ставка НБУ досягне нейтрального рівня 8% у 2020 р. (із поточних 13,5%) [17].

Однак у кінці 2019 р. НБУ знизив облікову ставку на 2%, і практично на 2% знизилася ставка за депозитами, а причина в тому, що банки не зацікавлені у вкладах від населення. Кошти для кредитного портфеля вони можуть із набагато меншими зусиллями отримувати від облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП).

Разом із тим зниження банківської ставки дасть змогу знизити відсотки за кредитами, а це дасть можливість більше інвестувати в економіку. Зокрема, з 01.01.2020 у рамках Програми підтримки малого та середнього підприємництва передбачається видача кредитів суб'єктам мікро- та малого бізнесу розміром до 1,5 млн грн терміном на п'ять років під 5% річних, якщо передбачається виручка до 25 млн грн і створюються мінімум два робочих місця, під 7% річних – для бізнесу з виручкою до 25 млн грн, який не створює нових робочих місць, але за кожного нового працівника ставку буде знижено на 0,5%, і під 9% річних – для бізнесу з виручкою до 50 млн грн.

Отже, ставки за кредитами і депозитами банків будуть знижуватися, але не так стрімко, оскільки банки, як і раніше, будуть конкурувати за заощадження населення, і захист прав кредиторів залишається слабким.

Очікується, що вартість гривневих кредитів знизиться до 14% річних із поточних 17%, ставки за гривневими депозитами знизяться до 10% із поточних 13%. Варто, зазначити, що за 2019 р. національна валюта очолила рейтинг найбільш

Таблиця 4

Відсоткові ставки по депозитах в українських банках

Вид депозиту	Банк	Ставка % в рік	Виплата процентів	Пролонгація	Нормативний документ банку
Стандарт	ПриватБанк	14,4	щомісяця	Так	№ 22 від 5.10.2011
На старт	Ідея Банк	18% в 3 міс	у кінці терміну	Ні	№ 96 від 04.11.2011
Мій депозит	Ощадбанк	14	капіталізація	Так	№ 4 від 31.12.1991
Капітальний	Альянс Банк	19	капіталізація	Ні	№ 97 від 17.11.2011
Надійний	Кредит Дніпро Банк	16,5	в кінці терміну, щомісяця	Ні	№ 70 від 22.10.2018
Альфа-Депозит із вибором терміну	Альфа-Банк	17	в кінці терміну	Ні	№ 61 від 05.10.2011
Швидкий відсоток	Мегабанк	16	в кінці терміну	Ні	№ 163 від 12.11.2018
Надійний дохід	Укрсиббанк	7	щомісяця	Ні	№ 75 від 05.10.2011
Класичний	Агропросперіс Банк	17,8	щомісяця	Так	№ 241 від 16.02.2016
Стабільний	Таскомбанк	15,5	щомісяця, в кінці терміну	Так	№ 84 від 25.10.2011
Комфортний	Південний	16,38	в кінці терміну, капіталізація, щомісяця	Ні	№ 65 від 07.10.2011
Стандарт строковий	А-Банк	17	щомісяця	Так	№ 16 від 26.10.2011
Класичний Строковий	Райффайзен Банк Аваль	16	в кінці терміну	Ні	№ 10 від 18.06.2018
Зручний	Укрексімбанк	16,5	капіталізація	Так	№ 2 від 07.08.2019
Оптимальний	Кредобанк	15	в кінці терміну, щомісяця	Так	№ 43 від 11.10.2011
Дохідний	ПУМБ	17,5	щомісяця	Так	№ 8 від 06.10.2011
Строковий	OTP Bank	13	в кінці терміну	Так	№ 1 91 від 05.10.2011
Депозит monobank	Monobank	18	щомісяця	Так	№ 92 від 10.10.2011

Джерело: побудовано авторами на основі [16]

Таблиця 5

Індекс ставок за депозитами фізичних осіб на 31.01.2020 (% річних)

Строки депозитів	Депозити в гривні,%	Депозити в доларах,%	Депозити в євро,%
3 місяці	13,24	1,21	0,48
6 місяців	13,86	1,67	0,80
9 місяців	14,06	1,97	0,92
12 місяці	14,00	2,17	1,10

Джерело: побудовано авторами на основі [16]

зміцнюваних (на 19%) локальних валют до долара США, чому сприяли рекордний урожай зернових і приплив іноземного капіталу.

Велику роль грає індекс ставок за депозитами фізичних осіб для розвитку депозитного ринку. Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб (англ. Ukrainian Index of Retail Deposit Rates – UIRD) – індикативні ставки, розраховані компанією Thomson Reuters за методикою, розробленою разом із НБУ. Розрахунок проводиться на основі номінальних ставок депозитів фізичних осіб, що оголошені основними учасниками українського ринку банківських депозитів – 20 лідерами комерційних банків України [18].

Упродовж довготривалого періоду депозитні ставки змінювали свій розмір, станом на 31.01.2020 значення ставок на вклади фізичних осіб зупинилися на рівні, вказаному в табл. 5.

Таким чином, банки слабо диференціюють депозитні ставки залежно від строковості: вартість депозитів у гривні на 6, 9 та 12 місяців перебувала на рівні близько 14% річних. Вартість річних депозитів у доларах залишалася на історичному мінімумі – 2% річних. Оскільки кредитування населення здійснюється тільки в національній валюті, тому у банків немає гострої потреби в доларах та євро і, відповідно, такі

низькі процентні ставки за доларовими та євро-депозитами.

Серед великої кількості банківських установ кожен представник фізичних і юридичних осіб має можливість самостійно вибрати банк, якому може довірити свої кошти, і цим самим сприяти рейтингу даної установи на депозитному ринку [19]. НБУ сформував рейтинг банків України за депозитами фізичних осіб станом на 2018 р. (табл. 6).

Із табл. 6 можна побачити, що лідерами закладами фізичних осіб є «ПриватБанк», «Ощадбанк» та «Альфа-Банк». Перше місце займає «ПриватБанк», депозити фізичних осіб становлять 178 689,42 млн грн, тоді як банк «Південний» займає останню сходинку у рейтингу, депозити становлять 9 245,17 млн грн, що майже у 19 разів менше від депозитів «ПриватБанку».

Також із табл. 6 видно, що для юридичних осіб найкращим є «Укрексімбанк», який залучив 46 427,88 млн грн вкладів, а останнє місце в рейтингу займає «Альфа-Банк», депозити якого становлять 18 641,98 млн грн.

Банківський депозит користується серед населення попитом, оскільки він є менш ризикованим інструментом порівняно з іншими способами інвестування. Це пов'язано, перш за все, з існу-

Таблиця 6

Топ-10 банків України за депозитами фізичних та юридичних осіб, млн грн

№ з/п	Банк	Депозити фізичних осіб	Банк	Депозити юридичних осіб
1.	ПриватБанк	178689,42	Укрексімбанк	46427,88
2.	Ощадбанк	95239,82	Укргазбанк	44119,49
3.	Альфа-Банк	31397,85	ПриватБанк	42951,46
4.	Укрексімбанк	25585,42	Ощадбанк	38877,93
5.	Райффайзен Банк Аваль	21941,60	Райффайзен Банк Аваль	32014,24
6.	Укргазбанк	20145,46	УкрСиббанк	24433,06
7.	ПУМБ	16644,04	ПУМБ	23355,57
8.	УкрСиббанк	14254,68	Креді Агріколь Банк	23266,42
9.	ОТП Банк	11109,68	СИТІБанк	20284,12
10.	Південний	9245,17	Альфа-Банк	18641,98

Джерело: побудовано авторами на основі [16]

Таблиця 7

Дані про вклади фізичних осіб в учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за 2015–2019 рр.

Період	Кількість вкладників, тис вкладників	Загальна сума вкладів, млн грн	Середній розмір вкладу, грн
01.01.2015	46 524	382 082	8 213
01.01.2016	44 703	362 278	8 104
01.01.2017	41 102	382 150	9 298
01.01.2018	40 952	413 769	10 104
01.01.2019	40 677	438 353	10 776

Джерело; складено авторами на основі [22]

Таблиця 8

Альтернативні інструменти залучення коштів клієнтів у банківській сектор

Інструменти	Характеристика
Депозитний сейф	Можливість розміщення коштів у дохідні програми та інструменти. Часто величина дохідності прив'язана до суми вкладу і терміну, на який клієнт хоче його розмістити. Водночас слід розуміти, що чим вища дохідність, яку пропонує фінансова установа, тим вищий ризик утрати коштів.
Гривневі та валютні вклади	Засіб зберігати та примножувати кошти, повністю покладаючись на спроможність банку виконати взяті перед клієнтом зобов'язання, клієнт захищений від їх несподіваної втрати у разі пограбування. Залежно від суми вкладу та термінів зберігання клієнт має дохід у вигляді відсотків за депозитом, який хоча й частково, але зменшує втрати від об'єктивного інфляційного знецінення. Але дохід від депозитів із кожним роком зменшується, бо чим стабільніша економіка, тим під менші відсотки банки залучатимуть кошти.
Депозитні сертифікати	Цінні папери, які є іменними і дохід за якими можна отримати тільки коли термін сертифікату спливає. Проте, і за ставками дохідності, і за емітентами сертифікатів вони мало чим відрізняються від депозитів. Інструмент розрахований на замовних вкладників, сума депозитного сертифікату починається з декількох десятків тисяч гривень. Купуючи такі цінні папери, вкладник проходить додатковий контроль із боку фінмоніторингу.
Банківські метали	Дохідність даного інструменту слабо прогнозована, бо банківські метали не завжди дорожчають. Золото, срібло, платину можуть купувати клієнти, у яких є сума, кратна злитку золота в грамах, які емітуються банком. Проте, окрім невідомої дохідності, є національні особливості поводження з банківським металом. В Україні немає біржового ринку цінних металів, де можна продати метал без утрат. Продати можна у тому банку, де цей метал купувався. Утім, ціна викупу банком металу буде з досить великим спредом (різниця між купівлею і продажем) і може нівелювати весь дохід від ймовірного росту ціни на банківські метали на світових ринках.
ОВДП	Уряд випустив для фізичних осіб облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Зокрема, під 5% річних у валюті та 15% у гривнях. Але одна облігація є дорогою, ціна її еквівалентна \$1000. Позитивним моментом ОВДП є те, що з 1 січня 2017 р. дохід по них не оподатковується ПДФО, а це 18%.

Джерело: складено авторами за [24]

ванням Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), учасниками якого обов'язково повинні бути українські банки. Він сьогодні компенсує вкладникам суму в межах 200 тис грн за умови визнання банку неплатоспроможним [21, с. 73].

Усі банківські установи є учасниками ФГВФО за винятком «Ощадбанку». Банк стає учасником Фонду у момент отримання ним банківської ліцензії. На 01.01.2020 учасниками Фонду є 74 банки. Показники функціонування Фонду за період 2015–2019 рр. наведено в табл. 7.

Проаналізувавши дані табл. 7, можна побачити, що в 2015 р. було 46 524 тис вкладників, а в 2019 р. кількість вкладників зменшилася на 5 847 тис, тобто становила 40 677 тис вкладників.

Але водночас загальна сума вкладів збільшилася на 56 271 млн грн порівняно з 2015 р., збільшився також і середній розмір вкладу – на 2 563 грн.

Таким чином, сьогодні депозит не є джерелом накопичення і дохідності, а слугує джерелом для поповнення обігових коштів підприємств за рахунок кредитних ресурсів банківської системи. Тому клієнтам банків варто розглядати альтернативні інструменти, такі як інвестиції, вкладення, що дасть більший дохід, аніж банківський депозит. Отже, розглянемо декілька варіантів альтернативних інструментів докладніше (табл. 8).

Висновки і пропозиції. Отже, можна зробити висновок, що існує кілька значень терміна «депозит»: це і грошові кошти, які вносять боржники

у фінансово-кредитні установи для оплати боргу, і внески вкладників, розміщені на певний термін із метою отримання прибутку, і джерело позичкового капіталу, завдяки якому банк здійснює видачу кредитів і дрібних позик.

Депозитні вклади банку є основою залучення позикових коштів, що становлять значну частину фінансових ресурсів банку. Для банків головним видом пасивних операцій є депозит. Він має унікальну двоїсту природу. Для вкладника депозит – це капітал, який приносить йому дохід, а для банку залучені кошти формують більшу частину фінансових ресурсів банку (активів). А це означає, що від депозитних операцій безпосередньо залежать кредитні операції і, відповідно, доходи самого банку. Із цього випливає, що депозити вигідні не тільки вкладнику, а й банку.

Організація депозитного процесу повинна бути зорієнтована на максимальне повне задоволення

потреб клієнтів, видах депозитних послуг, на збільшення обсягів депозитних операцій, на підвищення якості депозитного портфеля клієнтів і банку за суворого дотримання чинного законодавства України. Із боку банків потрібно докласти неабияких зусиль, щоб відновити довіру своїх клієнтів. Аби зацікавити клієнтів для вкладення своїх коштів, необхідно розробити варіанти вкладів на вигідніших умовах, аніж ті, які є зараз, запропонувати більш оптимальні і вигідні умови, щоб кожен клієнт міг вибрати той депозит, який йому сподобався.

Попри нестабільність депозитного ринку, результати проведеного дослідження демонструють позитивну динаміку в організації депозитної діяльності українських банків. Обсяг депозитних ресурсів за останні роки збільшився, що свідчить про поступове відновлення довіри клієнтів вкладників до банківської системи.

Список використаних джерел:

1. Аналіз банківської діяльності : підручник / А.М. Герасимович та ін. ; за ред. А.М. Герасимовича. Київ : КНЕУ, 2010. 599 с.
2. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23 лютого 2012 р. № 4452-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> (дата звернення: 05.02.2020).
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07 грудня 2000 р. № 2121-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 05.02.2020).
4. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами : Закон України від 03 грудня 2003 р. № 1256-03 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03> (дата звернення: 06.02.2020).
5. Васюренко О. Банківські операції : навчальний посібник. Київ : Знання, 2000. 243 с.
6. Енциклопедія банківської справи України / редкол.: В. Стельмах та ін. Київ : Молодь, Ін Юре, 2007. 680 с.
7. Фролов С. Банківська справа і основи митного регулювання в Україні: теорія та практика : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2004. 368 с.
8. Гроші та кредит : підручник / М. Савлук та ін.; за ред. М. Савлука ; 6-е вид. Київ : КНЕУ, 2011. 589 с.
9. Економічна енциклопедія : у 3-х т. / редкол. С. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Академія, 2005. 864 с.
10. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / под общ. ред. А. Грязновой. Москва : Финансы и статистика, 2002. 1168 с.
11. Райзберг Б., Лозовский Л., Стародубцева Е. Современный экономический словарь. Москва : ИНФРА-М, 2006. 496 с.
12. Роуз П. Банковский менеджмент / пер. с англ. Москва : Дело Лтд., 2011. 768 с.
13. Экономика и бизнес: словарь-справочник / Н. Уолл и др. ; пер. с англ. К. Ткаченко. Москва : ФАИР-ПРЕСС, 1999. 624 с.
14. Депозити для фізичних осіб 2020 – калькулятор, надійні банки, детальні умови. URL: <https://finsee.com/%d0%b4%d0%b5%d0%bf%d0%be%d0%b7%d0%b8%d1%82%d0%b8/#%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%81%D0%BE%D1%82%D0%BA%D0%B8> (дата звернення: 07.02.2020).
15. Закордонні депозити для українців: дешево, але дуже надійно. URL : https://bankchart.com.ua/depoziti/statti/zakordonn_i_depoziti_dlya_ukrayintiv_deshevo_ale_duzhe_nadijno (дата звернення: 07.02.2020).
16. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/ua/> (дата звернення: 08.02.2020).
17. Як зміняться відсоткові ставки депозитів і кредитів у 2020 році – прогноз. URL : <https://dragon-capital.com/ua/media/our-comments/kak-izmenyatsya-protsentnye-stavki-depozitov-i-kreditov-v-2020-godu-prognoz/> (дата звернення: 08.02.2020).
18. Офіційні рейтинги банків України. URL : <http://banker.ua/officialrating/> (дата звернення: 08.02.2020).
19. Шкляр А.І. Банківський нагляд: недогляд обертається збитками. *Урядовий кур'єр*. 2015. 14 серпня.
20. Шульц Е.П. Особливості сучасної депозитної політики банків. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. № 3(113). С. 29–32.
21. Синяк А.А. Мажливі напрями вдосконалення депозитної політики комерційних банків України на сучасному етапі. URL : <http://masters.donntu.org/2013/iem/sinyak/library/article2.htm> (дата звернення: 10.02.2020).
22. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL : <http://www.fg.gov.ua/statystyka> (дата звернення: 10.02.2020).
23. Бідюк О.О. Депозитна політика банків у період трансформації банківської системи України. *Економічний вісник: серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2017. Вип. 1. С. 29–37.
24. Смолий Я. Чи існує в Україні альтернатива депозитам? URL: <https://mind.ua/openmind/20176699-chi-isnue-v-ukrayini-alternativa-depozitam> (дата звернення: 08.02.2020).

References:

1. Gerasymovych A. M., Alekseyenko M. D., Parasij-Vergunenko I. M. ta in. Analiz bankivs'koi' dijalnosti: pidruchnyk / za red. A.M. Gerasymovycha. Kyi'v: KNEU, 2010. 599 s.
2. Pro systemu garantuvannja vkladiv fizychnyh osib: Zakon Ukrai'ny vid 23 ljutogo 2012 r. № 4452-VI. Verhovna Rada Ukrai'ny. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> (accessed: 05. 02. 2020).
3. Pro banky i bankivs'ku dijalnist'. Zakon Ukrai'ny vid 07 grudnja 2000 r. № 2121-III / Verhovna Rada Ukrai'ny. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (accessed: 05. 02. 2020).
4. Polozhennja pro porjadok zdijsnennja bankamy Ukrai'ny vkladnyh (depozytnyh) operacij z jurydychnymy i fizychnymy osobamy. Zakon Ukrai'ny vid 03 grudnja 2003 r. № 1256-03. Verhovna Rada Ukrai'ny. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03> (accessed 06. 02. 2020).
5. Vasjurenko O. Bankivs'ki operacii' : navchal'ni posibnyk. Kyi'v. T-vo "Znannja", 2000. 243 s.
6. Encyklopedija bankivs'koi' spravy Ukrai'ny / redkol.: V. Stel'mah ta in. Kyi'v. Molod', In Jure, 2007. 680 s.

7. Frolov S. Bankivs'ka sprava i osnovy mytnogo reguljuvannja v Ukraї'ni: teorija ta praktyka: navchal'nyj posibnyk. Sumy. VTD "Universytets'ka knyga", 2004. 368 s.
8. Savluk M., Moroz A., Lazepko I. ta in. Groshti ta kredyt: pidruchnyk / za red. M. Savluka. 6-te vyd. Kyi'v. KNEU, 2011. 589 s.
9. Ekonomichna encyklopedija: u 3 t. / redkol. S. Mochernyj (vidp. red.) ta in. Kyi'v. vydavnychyj centr "Akademija", 2005. 864 s.
10. Fynansovo-kredytnyj encyklopedycheskyj slovar': kolektyv avtorov, pod obshh. red. A. Grjaznoj. Moskva: Fynansy y statystyka, 2002. 1168 s.
11. Rajzberg B., Lozovskij L., Starodubceva E. Sovremennyj ekonomycheskyj slovar'. Moskva. YNFRA-M, 2006. 496 s.
12. Rouz P. Bankovskij menedzhment / per. s angl. Moskva. Delo Ltd., 2011. 768 s.
13. Uoll N., Markuze Ja., Lajnz D., Martyn B. Экономыка y byznes: slovar'-spravochnyk / per. s angl. K. Tkachenko. Moskva: FAYR-PRESS, 1999. 624 s.
14. Depozyty dlja fizychnyh osib 2020 – kal'kuljator, nadijni banky, detal'ni umovy. URL: <https://finsee.com/%d0%b4%d0%b5%d0%bf%d0%be%d0%b7%d0%b8%d1%82%d0%b8/#%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%81%D0%BE%D1%82%D0%BA%D0%B8> (accessed 07. 02. 2020).
15. Zakordonni depozyty dlja ukrai'nciv: deshevo, ale duzhe nadijno. URL: <https://bankchart.com.ua/depoziti/statti/zakordonni-depoziti-dlya-ukrayintsiv-deshevo-ale-duzhe-nadijno> (accessed 07. 02. 2020).
16. Oficijnyj sajt Ministerstva finansiv Ukraї'ny. URL: <https://minfin.com.ua/ua/> (accessed 08. 02. 2020).
17. Jak zminjat'sja vidsotkovi stavky depozytiv i kredytiv u 2020 roci – prognos. URL: <https://dragon-capital.com/ua/media/our-comments/kak-izmenyatsya-protcentnye-stavki-depozitov-i-kreditov-v-2020-godu--prognos/> (accessed 08. 02. 2020).
18. Oficijni rejtyngy bankiv Ukraї'ny. URL: <http://banker.ua/officialrating/> (accessed 08. 02. 2020).
19. Shkljar A. I. Bankivs'kyj nagljad: nedogljad obertajet'sja zbytkamy. Urjadovyj kur'jer. 2015. 14 serpnja.
20. Shul'c E.P. Osoblyvosti suchasnoi' depozytnoi' polityky bankiv. Social'no-ekonomichni problemy suchasnogo periodu Ukraї'ny. 2015. № 3(113). S. 29-32.
21. Synjak A.A. Mozhlyvi naprjamy udoskonalennja depozytnoi' polityky komercijnyh bankiv Ukraї'ny na suchasnomu etapi. URL: <http://masters.donntu.org/2013/iem/sinyak/library/article2.htm> (accessed 10. 02. 2020).
22. Oficijnyj sajt Fondu garantuvannja vkladiv fizychnyh osib. URL: <http://www.fg.gov.ua/statystyka> (accessed 10. 02. 2020).
23. Bidjuk O.O. Depozytna polityka bankiv u period transformacii' bankivs'koi' systemy Ukraї'ny. Ekonomichnyj visnyk: serija: finansy, oblik, opodatkuvannja. Vyp.1. Irpin'. UDFSU, 2017. S.29-37 s.
24. Smolij Ja. Chy isnuje v Ukraї'ni al'ternatyva depozytam? URL: <https://mind.ua/openmind/20176699-chi-isnuje-v-ukrayini-alternativa-depozitam> (accessed 08. 02. 2020).

Артемова О. А.

Гордиенко Т. В.

Университет государственной фискальной службы Украины

ДЕПОЗИТНЫЙ РЫНОК УКРАИНЫ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

Резюме

В статье рассмотрены депозитные операции, которые играют особую роль в банковской системе Украины и благодаря которым банкам удается сформировать наиболее стабильную часть ресурсной базы. Приведены дефиниции понятий «депозит» и «вклад» с точки зрения нормативно-правовых актов Украины, позиций украинских и зарубежных ученых. Исследовано и проанализировано функционирование депозитного рынка Украины при помощи сравнения макроэкономических показателей. Рассмотрены факторы влияния депозитного рынка на развитие экономики, проанализирована динамика изменений депозитных ставок по вкладам в Украине и в странах Европейского Союза. Определены главные факторы, влияющие на доверие вкладчиков к банковской системе, а также приведены рейтинги банков по разным критериям. Проанализированы особенности функционирования Фонда гарантирования вкладов физических лиц и предложены альтернативные депозитным вкладам варианты инструментов.

Ключевые слова: депозит (вклад), депозиты физических и юридических лиц, банковские ресурсы, индекс ставок, Фонд гарантирования вкладов физических лиц, депозитный сейф, банковские металлы, депозитный сертификат.

Artemieva Oksana

Hordiienko Tetiana

State Fiscal Service University of Ukraine

**DEPOSIT MARKET OF UKRAINE:
THE CURRENT SITUATION AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT**

Summary

The efficiency of banks depends on the volume and structure of Bank resources, the bulk of which is formed by attracting temporarily free funds of individuals and legal entities. today is the urgent problem of attracting deposits in the post-crisis period, the requirements of customers regarding Bank selection and opportunities for conservation and enhancement of their savings given the changes in the banking system. The purpose of this article is to study the condition of the Deposit market of Ukraine during the implementation of the transformation processes of the banking system and to identify the factors that need to pay attention to banking institutions to optimize their activities in this area. In the article Deposit operations, which play a special role in the banking system of Ukraine, through which banks manage to form the most stable part of the resource base. Given the definitions about the concept of "Deposit" and "contribution" from the point of view of normative-legal acts of Ukraine on the positions of Ukrainian and foreign scientists. Researched and analyzed the functioning of the Deposit market of Ukraine by comparing macroeconomic indicators. Considered factors of influence of the Deposit market in economic development, analyzed the dynamics of changes in the level of Deposit rates on deposits in Ukraine and countries of the European Union. We identified the main factors affecting the confidence of depositors in the banking system and the banks' ratings according to various criteria. The features of functioning of Deposit guarantee Fund of individuals. In conclusion, the proposed use of Bank customers alternative instruments deposits, such as the safe-Deposit boxes, certificates of Deposit, deposits in precious metals, bonds of internal state loan, to develop options for deposits on more favorable terms than those which have now, to offer a more optimal and profitable conditions in the Deposit market. In fact, the effective functioning of the market of deposits necessary to ensure that normal banking activities, to regulate the money supply in Ukraine, successful implementation of banks as a traditional settlement and credit operations, and expanding the range of banking products.

Keywords: deposit, deposits of individuals and legal entities, banking resources, index rates, the Deposit guarantee Fund of individuals' deposits, Deposit safe, Bank metals, a certificate of Deposit.